

EL PAÍS

QUADERN.

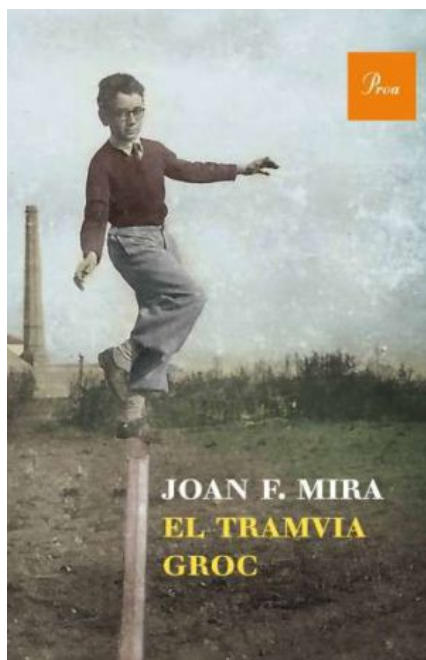
UN PAÍS DE PARAULES

La València viscuda

L'Horta i la ciutat reviu en el record en el nou llibre de Joan Francesc Mira

FRANCESC CALAFAT | 16 OCT 2013 - 20:31 CET

Archivado en: Joan Francesc Mira Literatura catalana Literatura Libros Comunidad Valenciana España Cultura

Heròdot va dir que la història servia perquè “els esdeveniments dels homes” no “s’esvaïsquen amb el temps”. És una aproximació bàsica, però és el principi fonamental de la memòria. El record ajuda a pastar el que hom ha sigut, és i vol ser. El record és vida, vida revisitada que empeny a més vida. Per tant, les memòries són *història* en primera persona, són l’empremta del temps en les vivències de cadascú. Per aquesta raó, a una cultura, a banda de la història professional, li és indispensable la memòria escrita, perquè aporta als esdeveniments els temors, les emocions, els terrors, les frustracions i les il·lusions que viu la persona. I la vida escrita a consciència té un plus: a banda del gaudi estètic, s’escarrassa per trobar-hi sentits, a lligar-la amb el passat i amb el context. És a dir, a projectar-la i redimensionar-la més enllà de la vivència estricta.

En aquesta òrbita, *El tramvia groc* de Joan F. Mira és d’un valor enorme. D’una banda, pel gruix de la mirada i la força de la prosa, i perquè és una tessella més en el mosaic de la vida narrada dels valencians, un espai que fins fa poc era més aviat un desert.

Qui conega l’obra narrativa de Joan F. Mira no el sorprendrà gens que ara centre el nou lliurament literari en la reconstrucció de qui va ser, perquè la seua novel·lística està farcida de records, més o menys transfigurats segons la necessitat de la ficció. De fet, la introducció d’*El tramvia groc* és una reflexió sobre els sentits de memòria, que sintetitza algunes de les idees que han aparegut en *Literatura, món literatures* i on deia que l’evocació és imprescindible en l’escriptura. Ara el que fa és una mica a la inversa: posa tota la seua saviesa narrativa en la reconstrucció de la infantesa i la preadolescència fins a la mort del pare el 1954, quan el narrador tenia quinze anys. Veiem com les vivències esculpeixen el xic que va ser, perquè, si em permeteu les imatges, un jove és un cànter per omplir d’experiències, un imant que tot l’afecta, perquè tot li és nou. I en aquesta circumstància de figura fràgil, innocent –però no ignorant, com dirà més d’una vegada– el seu món funciona per esferes i on tenen més relleu els més pròxims: els pares i els germans, la família, la casa, la Carretera Reial, el veïnat, els amiguets, els edificis i les empreses del voltant, les escoles primeres i els Escolapis del carrer de Carnissers, a València, després.

El gruixut *El tramvia groc* recau en deu capítols, cada un dels quals té un eix dominant. Alguns dels temes fonamentals són la Torre, barri-poble, situat a Sant Vicent de Fora, travessada pel camí Reial de Madrid i que passa per davant la casa, la casa i l’hort, el tramvia

El tramvia groc

Joan F. Mira

–tot un emblema de l'època, els espais i els personatges dels voltants, les escoles... Hi ha moments espectaculars, pel fet que, per exemple, la carretera no és només una via de trànsit, és el cúmul de la història: per davant de la finestra on observa l'infant passava la Via Augusta i ha passat a través de cossos –els uns derrotats, els altres vencedors– una bona part de la història que ha travessat València i Espanya. En aquesta corda de narrador-antropòleg també esdevé força atractiva la manera com s'imagina l'autor la transformació de terres improductives en l'horta fèrtil del seu temps. Joan F. Mira és d'aquells autors que consideren que lligar les coses dins d'un procés, d'una història i d'un context és fer-les fèrtils i plenes. Per això, dedica pàgines molt instructives a les històries dels familiars, no tant per fet de ser llinatge, sinó més aviat pel que contenen d'esforç i de petita mitologia, d'ambició, de projectes arriscats, però també de fracassos i dels viratges que cal fer-ne per tirar endavant. Les aventures i la humanitat que respiren els retrats dels diversos familiars dels Mira i els Casterà, inclosos els pares del protagonista, són pàgines d'una emotivitat i empatia intenses. Uns adjectius semblants podrien emprar també respecte a la rècula llarga de personatges que desfilen pel llibre: amigues, mestres, gent d'oficis: fuster, mecànic, aiguader, peller, capador, drapaire..., pobres, mestres, rics que es movien pel barri... Amb tot això, sembla dir-nos l'autor que aquesta pluralitat de personatges tan diferents i sovint incompatibles eren un festival per a l'infant, ja que era manera d'intuir la complexitat del món.

Proa

Barcelona, 2013

233 pàgines.

El tramvia groc, com el lector comprendrà, és moltes més coses: el barri de Velluters, els escolapis, dies assenyalats de la València de l'època, la religiositat, els rosaris eters, l'escassetat del menjar, etc. Però, per damunt de tot això, m'impacta l'empatia i l'escrupolositat amb què explica i detalla les coses: el viatge en tramvia és una meravella: el procés puntós del seu funcionament, el tipus de gent que hi puja, què feia, com hi pujava, com es comportava. I les olors, les formes i els colors d'aquell maremàgnum humà. El mateix podríem dir la feina del camp i d'altres activitats que es feien en el barri.

Malgrat la foscor del moment i l'ombra de la misèria i de la tragèdia, la narració és il·luminada per l'agraïment, per la idea que la vida és, malgrat tot, un regal: "aquella ciutat era la meua, i la terra dels camps treballats i regats era més meua encara, no envege el lloc de naixença de ningú". Més endavant afirma: "Ser feliç escrivint i llegint, als sis o set anys, és un regal que no ha estat concedit a tothom". El llibre és una elegia i un cant a un món antic, que ja no existeix, però també una denúncia amarga a una ciutat oblidadissa, espantada del que ha sigut i encara és. En aquest punt l'autor no estalvia la munició grossa: "Com si la modernitat, el benestar, i tot això que en diuen el progrés, hagueren de suposar necessàriament la destrucció d'un dels més singulars, bells i densos paisatges humans, allò que els valencians hem sabut produir com a cosa única i pròpia. I el triomf definitiu de la lletjor". Perquè, la ciutat a part, l'horta de València ha sigut un dels espais més singulars i esplendorosos que es podien trobar. Siga com es vulga, *El tramvia groc* és un llibre amb molt valors, escrit amb una prosa proteica i ondulant, i guiada per un ritme supertreballat però fluid, que t'arrossega sense adonar-te'n. Una joia.